

Sinikka Järvi

REKTION JA KONGRUENSSIN ONGELMAT S2-PUHUJALLA

Informaatio- ja viestintätieteiden tiedekunta

Kandidaatintutkielma
12/2020

TIIVISTELMÄ

Sinikka Järvi: Rektion ja kongruenssin haasteet S2-puhujalla
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Suomen kielen tutkinto-ohjelma
joulukuu 2020

Kandidaatintutkielma käsittelee virheitä ja niiden syitä suomea toisena kielenä puhuvan Youtubeen videoita tekevän Dave Cadin puheessa. Aihe ei sinänsä ole uusi, mutta myös suomea toisena kielenä puhuvia – äidinkielenään jotakin muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvia Suomessa asuvia ihmisiä – on enemmän kuin esimerkiksi 2000-luvun alussa. Tutkielmassa verokkiryhmänä toimii myös Youtubeen videoita tekevä äidinkielenään suomea puhuva Veronica Verho. Cadin videoiden kokonaispituus oli 94 minuuttia 3 sekuntia ja Verhon videon 23 minuuttia 10 sekuntia. Tutkimus on laadullinen tutkimus, joka etenee kvantitatiivisesta kvalitatiiviseen. Kvantitatiivisessa vaiheessa virheet on eroteltu karkeasti litteroidusta videoaineistosta. Kvalitatiivisessa vaiheessa virheet on luokiteltu rektio- ja kongruenssivirheisiin ja muihin, ja edelleen erityyppisiin rektio- ja kongruenssivirheisiin. Muut virheet olivat yksittäisiä, joten niitä ei ole alaluokiteltu. Cadin videoissa rektiovirheitä esiintyi 20, kongruenssivirheitä 7 ja yksittäisiä 3. Verhon videosta on otettu esiintymisjärjestyksessä sama määrä vastaavia otantoja.

Yksinkertaistettuna kongruenssi tarkoittaa sanojen ja lauseenjäsenten mekaanista yhdenmukaisuutta eli sitä että persoona ja luku ovat yhtenevät, kuten *valkoiset jänikset* eikä esimerkiksi *valkoinen jänikset*. Rektio taas on kongruenssia semanttisempi eli enemmän merkitykseen liittyvä kielenilmiö, jota ei voi yksinkertaistaa lauseyhteydestään irrotettuna sanomalla esimerkiksi, että *pidän sinua* olisi virheellisesti sanottu. Merkityksessä *pitää jotakuta jonakin*, kuten *pidän sinua hulluna*, on oikein, mutta merkityksessä *pitää jostakusta*, kuten *pidän sinua paljon*, olisi väärin.

Tutkimuksen tulokset ovat pääpiirteittäin hypoteesin mukaisia. Rektiovirheiden yleisin tyyppi on äidinkielen eli tässä tapauksessa englannin vaikutuksesta johtuva virhe, toiseksi yleisin objektin sija –virhe ja kolmanneksi yleisimmät ainesanan sijamuotovirhe tai vaikean, kuten lainasanan, taivuttamisvirhe. Myös kongruenssivirheistä yleisin on äidinkielen vaikutuksesta johtuva virhe. Tulosten perusteella voisi sanoa, että suomea toisena kielenä opetettaessa kannattaisi paitsi huomioida äidinkielen vaikutus opetuksessa, myös kannustaa opiskelijoita itse kiinnittämään huomiota oman äidinkielen ja suomen kielen rakenteisiin ja niiden eroihin ja yhtäläisyyksiin. Kaikkien opetusryhmien ja kielten kohdalla tämä tavoite voi olla epärealistisen korkea, mutta englannin kohdalla resursseja varmasti olisi.

Avainsanat: S2-oppiminen, rektio, kongruenssi, äidinkielen vaikutus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO.....	4
2. TUTKIMUSONGELMAT JA AINEISTO.....	5
3. TEORIATAUSTA JA TUTKIMUSMETODI.....	7
4. TUTKIMUKSEEN LIITTYVÄT KÄSITTEET.....	8
4.1 Äidinkieli.....	8
4.2 Suomi toisena kielenä.....	8
4.3 Rektio.....	9
4.4 Kongruenssi.....	9
4.5 Rektiota vai kongruenssia?.....	9
4.6 Sanavartalot.....	11
4.7 Sujuvuus kielitaidon määritteenä.....	11
4.8 Puhekieli ja luonnollinen kieli.....	12
4.9 Vlogi genrenä.....	13
5. AIEMPI TUTKIMUS.....	14
6. ANALYYSI.....	15
6.1 Rektiovirheet.....	15
6.2 Kongruenssivirheet.....	20
6.3. Muut.....	21
6.4. Osasi säännöllisesti oikein.....	22
7. PÄÄTÄNTÄ.....	24
8. LÄHTEET.....	25

1. JOHDANTO

Käsittelen kandidaatintutkielmassani suomea toisena kielenä puhuvan ihmisen puheessa esiintyviä virheitä ja niiden syitä. On syytä muistuttaa, että virheet ovat osoitus oppimisprosessista; alkeiskielitaidon ensimmäisessä vaiheessa oleva puhuja ei taivuta sanoja eikä muodosta lauseita, vaan pikemminkin luettelee sanoja peräkkäin. Kun sanoja ei taivuta, ei myöskään tapahdu taivutusvirheitä. Jos ei käytä verbeistä muuta aikamuotoa kuin preesensia, niiden muodostuksessa ei niin ikään tapahdu virheitä.

Tarkastelen tässä tutkimuksessa siis taivutusvirheitä, ja niistä eniten esiintyi rektio- ja kongruenssivirheitä. En ole laskenut virheeksi puhekielisyyksiä, koska aineisto koostuu arkisesta puheesta eikä esimerkiksi juhlapuheista. En ole myöskään huomionut esimerkiksi lauserakennevirheitä siitä syystä, että puhekielessä lauseiden muodostukseen ei kiinnitetä samalla tavalla huomiota kuin kirjoitetussa kielessä.

En ole kiinnostunut ihmisen tekemistä virheistä siksi, että saisin merkitä niitä eri väreillä, vaan siitä syystä, että esimerkiksi suomi toisena kielenä -opetuksessa otettaisiin enemmän huomioon äidinkielen vaikutus. Myös oppijoita itseään voisi kannustaa tarkastelemaan oman äidinkielen ja muiden osaamiensa kielten yhtäläisyyksiä ja eroja suomen kieleen nähden ja sitä kautta oppimaan syvällisemmin ja nopeammin. Tutkimukseni voisi hyödyttää myös suomea äidinkielenään puhuvaa – ei välttämään kielen vaihtamista englantiin, vaan pikemminkin kiinnittämään huomiota sen tiettyihin ominaisuuksiin ja vaikutuksiin ja sitä kautta ymmärtämään ihmistä paremmin.

2. TUTKIMUSONGELMAT JA AINEISTO

Käytän aineistonani Youtubeen videoita tekevän Dave Cadin kaikkiaan kahdeksaa suomenkielistä videota (ensimmäinen julkaistu 21.2.2020 ja uusin 31.8.2020) ja verrokkiryhmänä Veronica Verhon videota, jossa on puhetta yhtä paljon kuin aineiston Cadin videoissa yhteensä. Cadin videoiden kokonaispituus oli 94 minuuttia 3 sekuntia ja Verhon videon 23 minuuttia 10 sekuntia. Cad tekee pääosin englanninkielisiä videoita, ja suomenkieliset ovat siis poikkeuksia. Olen laskenut aineiston Cadin puheessa esiintyvien tiettyjen kielen ilmiöiden, kuten kongruenssin, perusteella ja ottanut saman verran esimerkkejä samasta ilmiöstä Verhon videossa. Muutamia esimerkkejä Cadilla esiintyy vain yksi; näissä tapauksissa olen ottanut verrokkiaineistosta kustakin kolme esimerkkiä. Cadin ensikieli on englanti ja hän on muuttanut Suomeen, Helsinkiin, vuonna 2018 suomalaisen, ruotsia äidinkielenään puhuvan, vaimonsa kanssa. Veronica Verho on äidinkieleltään suomenkielinen ja asunut koko ikänsä Suomessa, Turun seudulla ja Helsingissä.

Tässä tutkimuksessa otan huomioon vain taivutusvirheet, en esimerkiksi sanavalinta- tai lauserakennevirheitä. Olen rajannut aineiston näin siitä syystä, että käytän aineistona arkista puhetta sisältäviä videoita, ja arkisessa puheessa lauseiden muodostamiseen ei kiinnitetä samalla tavalla huomiota kuin kirjoittaessa, vaan ajatteluprosessi tapahtuu enemmän ääneen ajattelun kautta. Sanavalinnat, kuten anglimit, puolestaan ovat niin erillinen ilmiönsä, etten ole ottanut niitä tähän mukaan, ja sekin on luonnollinen vaihe kielenoppimisessa. En ole laskenut virheiksi murretaustasta tai puhekielisyydestä johtuvia piirteitä, jotka yleiskielessä laskettaisiin virheiksi. Tästä esimerkkinä *lähin juoksee*, joka on puhekielinen muoto ilmaisusta *lähdin juoksemaan*. Tällaisen muodon kohdalla olen kuitenkin tämän maininnut (Kuparinen 2018).

Halusin myös, että aineisto on mahdollisimman luonnollinen, vaikka nämäkin videot ovat editoituja ja jollakin tavalla etukäteen suunniteltuja, mutta eivät kuitenkaan valmiiksi kirjoitettuja puheita. Lisäksi koska muutkin kuin tubettajat suunnittelevat elämäänsä ja miettivät, mistä asiasta pitikään muistaa sanoa, on lähes mahdotonta saada täysin suunnittelematonta tajunnanvirta-aineistoa eikä sellaisen etsiminen ole siis mielekästäkään. Vastaavasti ei olisi mielekästä etsiä täysin ”puhdasta” kielinäytettä, koska ihmiset kuitenkin ovat puhuessaan eläviä eivätkä robotteja. Mielestäni tällainen aineisto antaa riittävän todenmukaisen kuvan kielitaidosta. Yhdessä Cadin videossa on ilmeisesti yksi jonkin verran opeteltu osio, mutta en ole sitä jättänyt pois aineistosta, koska se on melko lyhyt eikä sekään paperista luettu.

Tutkimuskysymykseni ovat:

Millaisia taivutusvirheitä Cadin puheessa esiintyy ja mitä esiintyy eniten?

Millaiset muodot ja rakenteet hän taas säännönmukaisesti osaa muodostaa oikein?

Mitä mahdollisia syitä tähän voisi olla?

Miten äidinkieli vaikuttaa?

Englanti kuuluu indoeurooppalaisten kielten ryhmään ja suomi suomalais-ugrialaisten kielten ryhmään. Siinä missä suomen kielessä sanojen taivutus on runsasta, englannissa vastaavasti prepositioilmauksia käytetään runsaasti. Suomi on kielenä agglutinoiva ja sanoista voi muodostaa johdoksia ja yhdyssanoja helposti, englanti taas on huomattavasti analyyttisempi kieli. Englannin kielessä adjektiivi ei taivu pääsanansa edellä, mikä vaikuttaa myös Cadin puheeseen (Pajunen 2002).

Hypoteesini oli, että rektiossa ja kongruenssissa tulisi melko paljon virheitä, ja tässä osuin oikeaan, joskin ajattelin kongruenssivirheitä olevan enemmän. Yllätyin myös siitä, miten hankalaa välillä oli erottaa rektio kongruenssista.

3. TEORIATAUSTA JA TUTKIMUSMETODI

Olen litteroinut videot kirjainten tarkkuudella äänneiden kestot huomioiden ja erotellut taivutus- ja sananmuodostusvirheet sekä onnistuneet muodot aluksi itselleni eri korostusväreillä. Olen käynyt systemaattisesti läpi kaikki kongruenssi- ja rektiota-paukset ja muut. Olen edelleen analysoinut virheet esimerkiksi objektin sijan mukaan tai pääsanan ja määreen taivuttamisen mukaan. Lisäksi olen analysoinut virheiden mahdollisia syitä.

Kongruenssivirheitä esiintyi aineistossa 7, rektiovirheitä 20 ja muiksi luokiteltavia yksittäisiä virheitä 3. Tutkimukseni etenee kvantitatiivisesta kvalitatiiviseen ja on siis laadullinen tutkimus ja sellaisena virheanalyysi (Lampinen 2017). Kieltä opettaessa tulee esiin tilanteita, joissa joitakin asioita on hyvin hankala selittää, koska äidinkieliseltä puhujalta ne tulevat luonnostaan. Kielentutkimusta tarvitaan, jotta tämä olisi helpompaa ja esimerkiksi juuri suomea toisena kielenä oppivien puheessa usein esiintyviä ilmiöitä ymmärrettäisiin paremmin.

4. TUTKIMUKSEEN LIITTYVÄT KÄSITTEET

4.1 Äidinkieli

Äidinkieli on väestörekisteriin merkitty kieli, joka tyypillisesti on nimensä mukaisesti äidin äidinkieli. Äidinkielestä erillinen on asiointikieli, joka on Suomessa suomi tai ruotsi. Jos äidinkieli on suomi tai ruotsi, asiointikieli on automaattisesti äidinkieli. Jotakin muuta kieltä äidinkielenään puhuvien on valittava asiointikieleksi jompikumpi. Äidinkieli voi olla myös jokin saamen kieli, mutta asiointikielenä yleensä on suomi. Saamea äidinkielenään puhuvilla on kuitenkin oikeus vaatia asiakaspalvelua omalla saamen kielellään (Opetushallitus).

Äidinkieli on käsitteenä lähellä ensikieltä, joka on kieli jonka lapsi oppii ensimmäisenä. Monikielisessä perheessä tai ympäristössä kasvaneen kohdalla nämä eivät kuitenkaan ole yksiselitteisiä. Toistaiseksi Suomessa ei kuitenkaan voi olla virallisesti kuin yksi äidinkieli, vaikka puhuisi kahta tai useampaa kieltä äidinkielen tasoisesti.

Äidinkieli määritellään toisinaan myös osaamisen tai käyttämisen perusteella eli äidinkieli on se kieli, jota puhuja osaa parhaiten tai käyttää eniten. Kuitenkaan esimerkiksi lapsena kotimaastaan muuttaneiden ihmisten kohdalla tämä ei ole suoraviivaista, koska ei ole tavatonta, että ensimmäisen kielen osaaminen suppenee jäädessään vähemmälle käytölle kuin maan valtakieli. Jos esimerkiksi venäläinen lapsi muuttaisi Suomeen alle kouluikäisenä ja käyttäisi venäjää vain kotona, muunlaisissa tilanteissa käytetty venäjän kieli ei kehittyisi samalla tavalla. On myös paljon ihmisiä, joiden vanhemmilla on monikielinen tausta ja siten kotona käytetään useampaa kuin yhtä kieltä. Maailmanlaajuisesti huomattavasti yleisempiä ovat monikieliset ympäristöt kuin yksikieliset. Näistä syistä olisi hyvä voida määritellä kaksi äidinkieltä (Kotus: Hyvää virkakieltä).

4.2 Suomi toisena kielenä

Suomea toisena kielenä puhuva eli usein lyhyemmin S2-puhuja asuu valtakieleltään suomenkielisessä ympäristössä, mutta hänen äidinkielensä on jokin muu kuin suomi, ruotsi tai saame tai on taustaltaan monikielinen, kuten paluumuuttaja. Esimerkiksi suomenruotsalaiset eivät siis puhu suomea toisena kielenään, vaikka se usein onkin järjestyksessä *toinen* kieli, jonka he oppivat. Kieli, jota puhuu toisena kielenä, voi olla henkilön järjestyksessä vaikka kymmenes kieli. Esimerkkitapauksemme Dave Cad puhuu toisena kielenään sekä suomea että ruotsia, koska hänen nykyinen kieliympäristönsä on kaksikielinen (Kielikello 2003).

On myös syytä korostaa, että kielen puhuminen toisena ja vieraana kielenä ovat kaksi eri asiaa. Toisena kielenä puhumisen ja opiskelun kriteeri on, että asumisympäristön kieli on sama kuin opiskeltava kieli. Vieraana kielenä esimerkiksi englantia puhuva taas ei asu englanninkielisessä

ympäristössä, mutta opiskelee sitä, kuten me Suomessa opiskelemme koulussa englantia (Opetushallitus).

4.3 Rektio

VISK:n § 1225 mukaan rektio tarkoittaa sitä, että sana määrää sen kanssa käytetyn ilmauksen eli täydennyksen tiettyyn sijamuotoon, kuten esimerkiksi *rakastaa*-verbi vaatii objektin aina partitiivissa:

Rakastan Perttiä. Rakastan ranskanperunoita.

Vaikka rektiosta tyypillisesti käytetään juuri verbiesimerkkiä, pääsana voi olla jokin muukin, kuten *kanssa*, joka vaatii seurassaan käytetyn ilmauksen genetiivissä. Tästä poikkeuksena on omistusliite:

En kyllä mene tuon hullun kanssa mihinkään. Tanssin kanssasi kuutamoon.

Rektiota esiintyy lauseen tasolla, ei niinkään yksittäisen lauseenjäsenen. Eri lauseenjäsenet siis ovat rektiassa keskenään, kuten yllä *tanssin ja kanssasi*.

4.4 Kongruenssi

VISK:n § 1267 mukaan kongruenssi tarkoittaa kielellistä yhdenmukaisuutta, jossa esimerkiksi subjekti ja predikaatti mukautuvat toisiinsa ja määreet ovat pääsanansa muotoisia eli esimerkiksi nomini *me* vaatii verbin monikon ensimmäisessä persoonamuodossa. Kongruenssia esiintyy siis sekä saman sanaluokan että eri sanaluokkien sanojen välillä. Kongruenssia esiintyy paitsi kokonaisen lauseen, myös yksittäisen lauseenjäsenen ja sen määreen tasolla, toisin kuin rektiota.

Me matkustamme Italiaan joka vuosi.

Eikä esimerkiksi: *me matkustaa*

Isossa kaupassa eksyy helposti.

Eikä esimerkiksi: *iso kaupassa*

4.5 Rektiota vai kongruenssia?

Rektio ja kongruenssi ovat käsitteinä kietoutuneita ja tässäkin tutkimuksessa esiintyy muotoja, jotka voisi luokitella molemmilta osin virheellisiksi. Esimerkin (5.) *puoli teelusikka suolaa* olen luokitellut rektiovirheeksi, koska jonkin mittayksikön ja luvun tai lukuun verrattavan sanan kanssa tarvitaan partitiivi, paitsi kun mitattavaa yksikköä on yksi, jolloin käytetään nominatiivia. Kongruenssivirheeksi tämän voisi kuitenkin luokitella myös, koska tässä tapauksessa *teelusikka* pitäisi taivuttaa partitiivissa, kuten *suolaa*. Tällöin *puoli teelusikka* tulkittaisiin *suolaa* määreeksi. Selkeämmin kyse on kuitenkin rektiovirheestä ja siksi olen sen määritellyt ensisijaiseksi.

Ensi katsomalta on siis usein vaikea hahmottaa, kummasta kielenilmiöstä ensisijaisesti on kyse. Rektio on kuitenkin kongruenssia enemmän syntaksiin liittyvä piirre. Karkeasti voisi sanoa, että kongruenssi tarkoittaa lauseenjäsenten samalukuisuutta ja –persoonaisuutta (VISK § 1268):

Me on monikon ensimmäinen persoonamuoto, siis luvultaan monikko ja persoonaltaan ensimmäinen, ja verbi *matkustamme* on monikon ensimmäisessä persoonamuodossa, luvultaan niin ikään monikko ja persoonaltaan ensimmäinen. Tällöin sanat *me* ja *matkustamme* kongruoivat keskenään.

Rektiossa taas sana ei vaadi täydennykseltään *samaa*, vaan *tiettyä* muotoa. Esimerkiksi *pitää jostakin* –rakenteessa verbi *pitää* vaatii täydennyksensä elatiivissa:

Pidän koirista.

Kaikissa tapauksissa se ei olisi edes mahdollista, kuten esimerkiksi *hullun kanssa*, koska itse taipumaton *kanssa* vaatii täydennyksensä genetiivissä. Yksiselitteisesti ei kuitenkaan voi sanoa, että *pitää*-verbin kanssa täytyisi täydennyksen aina olla elatiivissa, vaan se koskee *pitää jostakin* –rakennetta (VISK § 1225). *Pitää*-verbin kanssa voi esiintyä myös esimerkiksi essiivi tai partitiivi, mutta silloin rakenne on eri, esimerkiksi *pitää jotakin jonakin*:

Pidän koiria söpöinä.

Siinä missä kongruenssin perustapaus on siis melko helppo selittää lauseyhteydestä irrotettuna jopa mekaanisena osana, rektio on enemmän kiinni lauseyhteydestään ja siitä, mitä tarkoitetaan sanoa eli semanttisuudesta. Tässä tutkimuksessa, jossa on kysymys suomea toisena kielenään puhuvasta ihmisestä, ei ole heti yksinkertaista hahmottaa, mitä lauseella tai lausumalla on tarkoitettu ja missä virhe siis on.

Se, mikä kenenkin mielestä on yksinkertaista hahmottaa ja mikä ei, on tietenkin subjektiivista ja siitä syystä puheen ymmärrettävyys ei voi olla ainoa kriteeri esimerkiksi kielitaidon määrittämiselle, vaan tarvitaan esimerkiksi Eurooppalaista viitekehystä (Opetushallitus: Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko). Yleisesti ottaen voisi kuitenkin sanoa, että rektiovirhe muuttaa tai hämäärtää tarkoitettua merkitystä useammin kuin kongruenssivirhe. Jos siis esimerkiksi sanoisi epäkongruenttisesti *pidän kaikki koirista*, ymmärtää puhujan tarkoittavan sanoa *kaikista koirista*. Jos taas sanoisi esimerkiksi *pidän söpöt koirat*, on jo enemmän tulkinnan varaa, tarkoittaako puhuja sanoa, *pidän söpöistä koirista*, *pidän koiria söpöinä* vai *pidän nämä söpöt koirat itselläni*. Kahden ensimmäisen esimerkin välinen merkitysero on hienoinen, kolmas tarkoittaa taas kokonaan eri asiaa.

4.6 Sanavartalot

Suomen kielessä sanojen taivutuspäätteet lisätään sanavartaloon, joka ei välttämättä ole sama kuin sanan perusmuoto. Samalla sanalla voi myös olla useita vartaloita eri taivutuspäätteille. Nämä tuottavat usein vaikeuksia suomea toisena kielenä oppivalle ja suomenkielisille lapsille (Finnlectura:

morfologia). Seuraavat esimerkkisanat ovat Cadin videoista, joista ainakin esimerkki 3 tuotti vaikeuksia. Esimerkistä 2 on esillä kaikki taivutusmuodot, koska sanalla yksi on poikkeuksellisen monta mahdollista vartaloa. Muista on nominatiivi, genetiivi ja partitiivi, koska jo niistä näkyy mahdolliset vartalot. Tämä auttaa myös huomaamaan, että usein jo hyvin yleisissä sijamuodoissa taivutusvartalo on jokin muu kuin nominatiivissa esiintyvä.

(1.) tapa, tavan, tapaa

vartalot: tapa-, tava-

(2.) yksi, yhden, yhtä, yhdessä, yhdestä, yhteen, yhdellä, yhdeltä, yhdelle, yhtenä, yhdeksi, (yhdeksi), yksin, yksine

vartalot: yksi-, yhde-, yht-, yhte-

(3.) suomi, suomen, suomea

vartalot: suomi-, suome-

(4.) kysymys, kysymystä, kysymyksen

vartalot: kysymys-, kysymyks-

4.7 Sujuvuus kielitaidon määritteenä

Jos maallikkoa pyytää arvioimaan puhujan kielitaitoa, hän kiinnittää usein huomiota ”sujuvuuteen”, jolla on vähän tekemistä todellisen kielitaidon kanssa. Sosiaalisesti taitava, kekseliäs ja heittäytymiskykyinen ihminen saa puheensa kuulostamaan helpommin sujuvalta kuin esimerkiksi puhumista enemmän jännittävä persoona. Sujuva eli nokkela ja tilanteen mukaan joustava puhuja pystyy käyttämään kiertoilmauksia, jos ei osaa tai muista jotakin muotoa tai sanaa, ja näin ollen puhe kuulostaa edistyneemmän tasoiselta kuin se oikeastaan onkaan (Olkkonen & Peltonen 2017). Kun puheesta alkaa eritellä rakenteita, saattaa huomata ettei puhuja esimerkiksi käytä ollenkaan mennyttä aikamuotoa tai monikon partitiivia. Vastaavasti sosiaalisia tilanteita jännittävä persoona, jolla ei ole niin paljoa kielellistä nokkeluutta, voi kuulostaa huomattavasti huonommin osaavalta kuin todellisuudessa osaa.

Sujuvuus on kielitaidon määritteenä myös siksi huono, että se voi vaihdella huomattavasti yksittäisellä puhujalla. Esimerkiksi tutusta aiheesta ja tutun puhekumppanin kanssa puhumista jännittää vähemmän kuin työhaastattelua kahdeksalta aamulla, ja jännittäminen lisää oleellisesti takeltelua ja sanojen hakemista.

4.8 Puhekieli ja luonnollinen kieli

Aineistoni on puhekielinen, ja siksi on syytä täsmentää, mitä puhekieli oikeastaan on. Puhekieli ja puhuttu kieli eivät ole synonyymeja, vaikka lähikäsitteitä ovatkin, samoin kuin yleiskieli, kirjakieli ja kirjoitettu kieli (Kielikello 2013:3). Esimerkiksi whatsapp-viestit sisältävät usein kirjoitettua puhekieltä tyyliin *kaipaan sua paljon*. Vastaavasti esimerkiksi valmiiksi kirjoitettuja hautajaispuheita voidaan sanoa puhutuksi kirjakieleksi, jos ne on kirjoitettu yleiskielen mukaisesti *kaipaan sinua sieluni pohjasta* tai niissä on esimerkiksi lainattu jotakin runoa. Yleiskieleksi taas sanotaan puhuttua kieltä, joka noudattaa pääpiirteittäin kirjakielen normeja eikä sisällä slangi- tai murre sanoja. Esimerkiksi uutistenlukija käyttää lähetyksessä yleiskieltä.

Suomi toisena kielenä –opetuksen näkökulmasta puhekielen ja kirjakielen ero suomen kielessä tuottaa jatkuvaa päänvaivaa, koska opiskelijat kuulevat ympäristössä puhekieltä, mutta kielen opetuksessa kirjakielen rekisteriä ei voi sivuuttaa, koska kieltä on kuitenkin opittava kirjoittamaan kirjakielisesti. Suomen kielessä kirjakielen (ja yleiskielen) ja puhekielen ero on verrattain suuri (Lilja 2018). Se, että S2-oppijat käyttävät kouluopetuksen vuoksi enemmän esimerkiksi *minä*-pronominia kuin äidinkielenään suomea puhuvat, jotka yleisesti käyttävät *mä*-pronominia, vaikuttaa ihmisten mielikuvaan heistä. Tätäkin kautta haluttomuus opiskella kirjakielen rakenteita on ymmärrettävää, ja kielen muuttuminen ja esimerkiksi eri murteet ovat luonnollinen osa kieltä.

Jos oppii sekä puhe- että kirjakieltä samassa määrin, kielellinen ilmaisu ja rekisteri laajenevat (Mustanoja 2011). On luonnollista, että eri tilanteissa käyttää eri rekisteriä, toisin sanoen esimerkiksi päiväkirjamaisessa Youtube-videossa on *luonnollista* käyttää puhekieltä, kotona käyttää erityyppistä kieltä kuin työpaikalla jne. On luonnollista, että Dave Cad sanoo (kongruenssivirhe- esimerkki 1.) *Pidätkö sun uusi paidasta?*, koska puhekielessä yleisesti sanotaan *sun paidasta*, vaikka yleiskielisesti pitäisi sanoa *sinun paidastasi*. Karkeasti voisi siis sanoa, että tilanteessa luonnollisempi muoto on yleisemmin esiintyvä. Kirjoitettaessa kirjakielistä tekstiä eikä esimerkiksi whatsapp-viestiä *sinun paidastasi* olisi luonnollisempi. Luonnollinen kieli muuttuu ja eri kielen piirteistä on eri variantteja, kuten suomen kielessä sana *katsoa* on eri murteissa erilainen: *kattoo*, *kahto*, *kassoa*. Jos kielessä ei ole minkäänlaista tällaista vaihtelua, se on keinotekoisesti rakennettu tai kieli on kuolemassa.

4.9 Vlogi genrenä

Vloggaaja eli videobloggaaja tai laaja-alaisemmin tubettaja on henkilö, joka lataa oman kanavansa konseptin mukaisia videoita videopalvelu Youtubeen. Perinteinen bloggaaja puolestaan pitää tekstimuotoista blogia, jotkut molempiakin. Videon yleensä alkaa sillä, että tubettaja tai kirjoittaja

tervehtii katsojia tai lukijoita, esittelee videon tai tekstin teeman ja varsinainen sisältö alkaa (Karjalainen 2017). Tämä kattaa videosta valtaosan, jonka jälkeen alkaa päätösosa, jossa on jonkinlainen yhteenveto teemasta, ja tubettaja pyytää lopuksi kommentteja. Alussa, lopussa tai molemmissa saattaa olla katsaus siihen, mitä viime videon julkaisun jälkeen on tapahtunut tai yleisesti elämäntilanteesta.

Videot voidaan edelleen jakaa genreihin, kuten pelivideoihin, ruokavlogeihin ja niin edelleen. Dave Cad ja Veronica Verho tekevät siinä mielessä saman genren videoita, että ne kertovat heidän arjestaan ja yksityiselämästäänkin, myös videoissa, joissa on jokin varsinainen teema, kuten joulukarkkien testaaminen. Videoiden genreksi voisi siis määritellä lifestylen, koska esimerkiksi pelivideot keskittyvät peliin eivätkä niinkään itse tubettajaan persoonana.

Tubettajat muodostavat yhteisön, jonka sisällä toisia tubettajia tuetaan esimerkiksi linkkaamalla toisen videoita omaan videoon. Tubettaja käy keskustelua seuraajiensa kanssa kommenttikentän kautta, mutta keskustelu ei ole täysin tasavertaista, vaan pääsääntöisesti tubettaja määrittelee aiheen ja voi esimerkiksi poistaa kommentit käytöstä. Videot ja voidaan siis jakaa tietynlaisiin genreihin ja tubettajille tämän genren määrittämisessä pysyminen tai edes jonkinlainen määriteltävyys on tärkeää, vaikka vielä enemmän korostetaan ”oman jutun tekemistä” (Blomgren 2016). Tubettaja myös yleensä olettaa, että katsoja on seuraaja eli katsonut hänen videoitaan ennenkin eikä esimerkiksi joka videon alussa esitele itseään.

Kieleltään videoihin ja Youtubeen liittyy tietynlaista slangia, kuten *Q&A*- eli *kysymys ja vastaus* –videot. Usein joku tubettaja aloittaa jonkin tällaisen ilmiön, ja sitten toinen tekee myös videon samalta pohjalta. Lifestylevlogit ovat yleensä puhekielisiä ja rekisteriltään subjektiivisen ja vuorovaikutuksellisen välimaastossa (Karjalainen 2017). Tubettajilla on yleensä esimerkiksi joitakin omia tyypillisiä fraaseja, kuten *tervetuloa uuden videon pariin, tiiättekö, kiitti kun katsoit videon*.

5. AIEMPI TUTKIMUS

Niina Liljan väitöskirja *Mä opin sitä kadulla kavereitten kanssa* (2018) käsittelee maahanmuuttajanuorten käsityksiä suomen oppimisen paikoista ja prosesseista ja varsinkin näiden käsitysten vaikutusta oppimiseen. Aineisto koostuu 14-17-vuotiaina Suomeen tulleiden nuorten haastatteluista. Heistä monet ovat siis Suomeen tultuaan aloittaneet peruskoulun, ja lisähaasteena on nimenomaan akateemisen kielitaidon puute.

Moni haastateltava kritisoi sitä, että koulussa ei opeteta puhekieltä edes tunnistamisen tasolla juurikaan, ja se olisi tärkeää käytön kannalta. Suomenkieliset kaverit nousevat oleelliseksi tekijäksi kielenoppimisessa ja toisaalta niiden puute. Haastateltavien mukaan kaverilta uskaltaa kysyä rohkeammin virheistä eikä puhetilannetta muutenkaan jännitä samalla tavalla kuin luokassa. Koulun merkitykselliseksi paikaksi oppimisen kannalta mainitsevatkin pitivät siellä tärkeimpänä opettajaa, ei niinkään koulua yleisesti.

Suomea toisena kielenä oppivien kielenoppimisen tavoitteet ovat funktionaalisia eli he tarvitsevat kielen heti käyttöönsä toisella tavalla kuin englantia opiskeleva suomalainen kolmasluokkalainen. Motivaatio itse oppimiseen on yleensä korkea, mutta koulussa opiskelemiseen ei välttämättä ole juurikaan motivaatiota. Monella oppijalla myös aiemman koulutaustan puute heikentää hyödyn näkemistä koulun käymisessä.

Lilja tulee tutkimuksessaan siihen tulokseen, että maahanmuuttajataustaisten nuorten ja muiden S2-oppijoiden sosiaaliseen verkostoitumiseen tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Yksi tärkeä askel eteenpäin olisi koulussa opetettavan suomen kielen rekisterin muuttaminen, koska monet haastateltavat sanoivat yleiskielen piirteiden puheessaan vaikuttavan kantasuomalaisten suhtautumiseen heihin, ja heidät luokiteltiin nopeasti ”uusiksi suomalaisiksi”. Tällainen seuraus koulussa opetettavasta kielestä vähentää motivaatiota koulussa opiskeluun entisestään. Liljan mukaan ei vain suomea toisena kielenä opettavien, vaan jokaisen opettajan tulisi siis kiinnittää huomiota siihen, millaista kieltä koulussa käyttää.

6. ANALYYSI

Cadin puheessa esiintyi virheitä rektiossa (22), kongruenssissa (7) sekä nominatiivin (1), partitiivin (1) ja adessiivin muodostamisessa (1). Ensimmäiseksi käsittelen rektiovirheet, joista saman tyyppiset on listattu peräkkäin. Monia esimerkkejä on vaikea luokitella yksiselitteisesti.

6.1 Rektiovirheet

6.1.1 Objektin sija -virheet

(1.) *ajaa auto*

Objektin sijat ovat nominatiivi, genetiivi ja partitiivi. *Ajaa auto* –muodossa hän sekoittaa sijan. VISK:n *Milloin objekti partitiivissa, milloin ei?* -ohjeen mukaan *ajaa auto* –rakenne on kielellisesti mahdollinen esimerkiksi, kun auto ajetaan talliin ja toiminta on siis suoritettu kerralla, mutta Cadin tilanteessa hän ajoi autoa pitkän matkan eli toiminta oli pitkäkestoista, jolloin pitäisi käyttää partitiivia.

Virhe voisi johtua myös vokaalin kestosta, jos olisi tarkoitus sanoa puhekielisesti *ajaa autoo*. Cad kuitenkin sanoo selkeästi *ajaa auto* yhdellä o:lla.

Hieman vastaavan (2.) *näkee kameraa, kameran osasi korjata itse: näkee kameraa* on pitkäkestoisempaa toimintaa kuin *näkee kameran*, vrt. *näkee ystävää - näkee ystävän*.

(3.) *käytän GoPron* (kameran lisäosa)

Saman tyyppinen virhe kuin edelliset, mutta eri sijamuoto. Suomeksi laitteiden käyttö ilmaistaan partitiivilla *käytän GoProta*, koska tekemisen määrä, kesto ja laajuus on epämääräinen.

6.1.2 Virhe vakiintuneessa ilmauksessa

(4.) *kiitos kysymyksiä*

Kiitos-sana vaatii kiittämisen kohteen elatiivissa, mikä voi hämmentää, jos objektinkin käytössä on horjuntaa. Lisäksi elatiivi *kysymyksistä* on melko vaativa muodostettava verrattuna partitiivimuotoon *kysymyksiä* ja samannäköinen kuin elatiivi, jolloin ne voivat mennä helposti sekaisin.

Kiitos jostakin on siis rakenne, jossa *jostakin* eli tässä tapauksessa *kysymyksistä*, on valenssiadverbiaali (VISK § 961). Kaikkia valenssiadverbiaaleja ei lasketa rektioksi, koska mahdolliselle täydennykselle on olemassa enemmän kuin yksi tai kaksi mahdollista muotoa, kuten

esimerkiksi *asun Suomessa/täällä/kaukana/ahtaasti*, mutta *asua*-verbille ei voi siis määritellä esimerkiksi sääntöä, että se vaatisi täydennyksensä aina inessiivissä.

6.1.3 Virheet määrän ilmauksissa

(5.) *puoli teelusikka suolaa*

Määrän ilmauksissa ja jonkin mittayksikön sisältävissä määrissä käytetään partitiivia, paitsi kun määrä on tasan yksi:

yksi teelusikka suolaa

vs.

kaksi teelusikkaa suolaa

Yleiskielisesti pitäisi sanoa *teelusikallista*, mutta puhekielessä *teelusikkaa* on yleinen.

Lisäksi *suola* on ainesana, joista niin ikään käytetään partitiivia. Tämän voisi tulkita myös kongruenssivirheeksi, koska sanojen *teelusikka* ja *suola* pitäisi molempien olla partitiivissa.

Tämänkin voisi tulkita myös äänteen kestosta johtuvaksi virheeksi, mutta Cad selvästi sanoo *suola* yhdellä a:lla.

6.1.4 Ulkoa oppimisesta johtuvat virheet

(6.) *banaania on parasta*

Tässä esimerkissä taas *parasta* on oikealla paikallaan, mutta rakenteessa on ylimääräinen partitiivi, jolloin Cad ”ylitavuttaa” koko lauseen partitiiviin. Saman tyyppinen virhe on (7.) *mun suomea on niin huonoa*. Hän siis jollakin tavalla muistaa säännön, jonka mukaan määre taipuu pääsanansa mukaan, mutta sekoittaa sitä paikkoihin, joissa sitä ei sovelleta ja unohtaa paikoista, joissa sitä tarvittaisiin.

6.1.5 Virheet ainesanoissa

(8.) *Riisipuuroa kanssa*, koko lause: *Mä pidän mansikka-vadelmahillo riisipuuroa kanssa*.

Hän näyttää muistavan, että suomen kielessä ainesanojen kanssa käytetään usein partitiivia, mutta unohtaa, että näin ei kuitenkaan joka yhteydessä tehdä.

(9.) *Pepsi Max on hyvä tortillan kanssa* tukee tätä selitystä, koska *tortilla* ei ole ainesana (tai jos sellaiseksi tulkitaankin, luvuin laskettava) ja näin Cad muistaa, että sen kanssa käytetään genetiiviä, mutta jälleen unohtaa, että *hyvää* pitäisi olla partitiivissa.

(10.) *Onko se hyvä?* (ruoasta)

Saman tyyppinen virhe kuin edellinen. Tämäkin voisi olla myös vokaalin kestosta johtuva virhe, mutta Cad nostaa lausuman viimeisen sanan intonaatiota, ja tässäkin tapauksessa selkeästi sanoo *hyvä* yhdellä ä:llä.

6.1.6 Laina- ja vaikeahkot sanat tuottamassa virheitä

(11.) *teen oma kombucha* (marjoista valmistettavaa juomaa)

Myös ainesanavirhe. Genetiivi kävisi, jos asia olisi entuudestaan tuttu tai sitä tehtäisiin esimerkiksi vain yksi lasillinen. Tässä yhteydessä Cad kuitenkin ei taivuta objektia ollenkaan, mikä voisi selittyä sillä, että lainasanan *kombucha* taivuttaminen suomeksi vaatii enemmän keskittymistä kuin vaikkapa sanan *suola*.

(12.) *haluan yksi kantarelli*

Tulkitsen tämän saman tyyppiseksi kuin edellisen: *kantarelli* on vaikeahko sana, ja ehkä siksi taivuttaminen jää: myös *yksi – yhden* on omalla tavallaan vaativa, koska vartalo on täysin erilainen kuin nominatiivissa. Tässä yhteydessä oikea muoto olisi siis *haluan yhden kantarellin*, koska luvun yksi kanssa käytetään genetiiviä ja isompien lukujen kanssa partitiivia.

Esimerkit (11.) ja (12.) ovat virheellisiä myös objektin sijan osalta, jolloin siis esimerkin (11.) *teen oma kombucha* pitäisi olla partitiivissa *omaa kombuchaa* ja esimerkin (12.) *haluan yksi kantarelli* genetiivissä *yhden kantarellin*.

(13.) *me katsomme Frendit-, Frendit-sarjaa*

Tämä on saman tyyppinen virhe kuin edelliset, koska *Frendit*-sanon taivuttaminen (*Frendejä*) tuottaa vaikeuksia äidinkielenäänkin suomea puhuville, ellei sitten ole tottunut käyttämään ystävistä slangisanaa *frendi* (Kotus 2016). Tämä on hieno esimerkki kielellisestä luovuudesta, kyvystä ratkaista ongelmia: Cad peitti virheensä kesken puheen muodostamalla yhdyssanan ja taivuttamalla helppoa jälkimmäistä sanaa sarjaa. Kielellinen ongelmanratkaisukyky ja virheiden peittäminen ovat asioita, jotka saavat puheen kuulostamaan sujuvalta ja jonkun toisen puheen taas vähemmän sujuvalta. Ongelmanratkaisukykyinen ”sujuva” puhuja voi siis peittää kielitaitonsa puutteita helpommin kuin puhuja, jolla näitä piirteitä on vähemmän.

6.1.7 Äidinkielellä selittyvät virheet

(14.) *mennään metsässä*

Mennään metsässä –tyyppinen rakenne selittyy äidinkieli englannilla, jossa jonnekin meneminen ilmaistaan *in*-prepositiolla, joka prototyypillisessä tapauksessa suomeksi käännetään inessiivillä. Tässä tapauksessa *mennään metsään* (illatiivi) olisi kuitenkin oikea muoto.

(15.) *mennään metsään poimia* (vaimo korjasi edellisen *metsään*)

Suomen kielen verbeissä on kaksi infinitiiviä: *poimia* ja *poimimaan*, joista jälkimmäistä käytetään, kun *mennään tekemään* jotakin (Mustonen 2015). Englannin kielessä infinitiivejä ei ole kuin yksi, minkä vuoksi tällaista voi olla vaikea muistaa.

(16.) *minulla ei ole sateenvarjo*

Kielteisessä lauseessa tarvitaan partitiivi, vaikka positiivisessa lauseessa sitä ei ole: *Minulla on sateenvarjo*. Tämä voi olla hankala muistaa, koska tässä partitiivi ei muuta lauseen merkitystä. Äidinkieli englannissa ei myöskään tapahdu vastaavan tyyppistä eroa eli esimerkiksi artikkeli ei jää pois:

I have an umbrella. I don't have an umbrella.

(17.) *pidän Helsinki*

Pitää jostakin -rakenteessa verbi vaatii seurakseen elatiivin. Tämä voi olla vaikea muistaa, koska englannissa ei tapahdu mitään vastaavaa eli esimerkiksi käytetä prepositiota: *I like Helsinki*. Samanlaisia virheitä ovat myös

(18.) *pidän Bored Town*

(19.) *mä pidän mansikka-vadelmahillo riisipuuroa kanssa*

Kuitenkin *pidän pitkistä ja lämpimistä päivistä* on oikein. Esimerkki kuulostaa siltä, että sen on saattanut kuulla esimerkiksi televisiossa, ja siksi osaa sen fraasina eikä rakenteena, mikä selittäisi sen, että pitkässä ja moniosaisessa ilmauksessa osaa rakenteen oikein, mutta lyhyet ja yleiset tuottavat vaikeuksia. Cad ei myöskään pidä miettimistaukoja tai takeltele sanoessaan pitkää ilmausta, mikä kumoaisi myös sen, että pitkän ja hankalan ilmauksen sanomiseen pitäisi keskittyä kunnolla ja siksi sanoisi sen oikein. Ks. 6.1.4. Ulkoa oppimisesta johtuvat virheet.

6.1.8 Mahdollisesti jännittämisestä johtuva virhe

(20.) *Puhutko englanniksi?*

On osannut sanoa kuitenkin *puhun englantia* ja *mikä on woodpecker suomeksi?* Esimerkki on asiakaspalvelutilanteesta, jossa Cad selvästi jännitti puhumista, mikä voisi selittää virheen. Myös se, että *suomeksi* on englanniksi *in Finnish* ja suomea *Finnish*, saattaa sekoittaa.

6.1.9 Havainnot verrokkiaineistosta

Verrokkiryhmässä varsinaisia rektiovirheitä ei esiintynyt, koska en tässä laske puhekielisyyksiä virheiksi. Joitakin niistä olen korostanut puhekielisiksi, kuten *lähin juoksee*, mutta esimerkiksi diftongin avartumia (kuten esimerkissä *mitä mä syän -yö* avartuu *-yä:ksi*) tai loppuheittoja (kuten *puolmaratonin*, josta *i* heittyy yhdyssanan alkuosan lopusta ja joka yleiskielisesti olisi *puolimaratonin*) en ole erikseen selittänyt siitä syystä, että Veronica Verho on murretaustaltaan varsinaissuomalainen ja piirteet kuuluvat alueen murteeseen, ja koska ne ovat muutenkin yleisiä puhekielessä (sok.fi). Olen ottanut Verhon videosta yhtä monta samaa kieliopillisen ilmiön otantaa,

kuten kongruenssia, kuin Cadilla esiintyy. Ilmiöistä, joissa Cad tekee vain yhden virheen, olen ottanut verrokkiryhmästä kolme. Verhon videosta otannat ovat ensimmäiset niin monta kappaletta.

- (1.) *juoksin puolmaratonin*
- (2.) *tiedostan sen*
- (3.) *montaa kiinnostaa*
- (4.) *mitä mä syän*
- (5.) *mua kiinnostaa ruokavideot*
- (6.) *halusin tehdä tän teille*
- (7.) *mitä tankkasin kolme päivää*
- (8.) *ennen sitä puolmaratonia*
- (9.) *tässä tulee*
- (10.) *ennen ku lähin juoksee*

Puhekielessä *lähdin juoksemaan* sijasta käytetään usein tunnukseton muotoa *lähin juoksee*. (Kuparinen 2018)

- (11.) *teen kaurapuuroo*
- (12.) *tykkään käyttää tätä*
- (13.) *kaks tärkeintä*
- (14.) *puuro ilman sualaa*
- (15.) *yks teistä*
- (16.) *ehdotti mulle*
- (17.) *voisin laittaa*
- (18.) *ihan ku söis*
- (19.) *laitan siihen kauramaitoo*
- (20.) *ei todellakaan tarvi laittaa*

6.2 Kongruenssivirheet

6.2.1 Äidinkielen vaikutuksesta johtuvat virheet

- (1.) *Pidätkö sun uusi paidasta?*
- (2.) *Hänellä on uusi hampaita.*

Cadilla yleinen virhe on määreiden taivuttamisen unohtaminen, mikä selittyy äidinkieli englannilla, jossa adjektiiveja ei taivuteta pääsanana edellä:

He has new teeth eikä *news teeth*.

Sun uusi paidasta pitäisi yleiskielisesti sanoa *sinun uudesta paidastasi*, mutta en ole laskenut puhekielisiä muotoja virheiksi.

(3.) *moni ihmiset*

Saman tyyppinen virhe kuin edelliset, mikä selittyy sillä, että englannin *many* (moni, monta) on taipumaton. Myös muodossa (4.) *nämä videoita* pronomini eli tässä tapauksessa määre jää taivuttamatta ja (5.) *nämä video* -esimerkissä taas pääsana. Cadin täytyy ehkä muistella *tämä*-sanon monikkomuotoa *nämä*, jolloin tapahtuu huolimattomuusvirheitä, kun keskittyminen ei riitä enää muuhun. *Nämä* on myös partitiivissa huomattavan eri näköinen *näitä*.

6.2.2 Ulkoa oppimisesta johtuvat virheet

(6.) *Tervetuloa uuden suomenkielinen video*

Muoto tuottaa vaikeuksia, mutta *tervetuloa Iso-Britanniaan* Cad osaa sanoa. *Tervetuloa uuden suomenkielinen video* ei selity sillä, ettei muistaisi taivuttaa määreitä pääsanansa edellä, koska tässä pääsanaakaan ei ole taivutettu. Monet suomalaiset tubettajat, kuten Roni Back ja Pahalapsi, käyttävät fraasia *tervetuloa uuden videon pariin*, mikä voisi selittää tämän virheen, jolloin lopusta olisi unohtunut taivutettu *pariin*. *Tervetuloa Iso-Britanniaan* on sen sijaan taivutettu lähes oikein: oikea yleiskielinen muoto olisi *Isoon-Britanniaan* (Kotus: *Maiden nimien taivuttaminen*), mutta se tuottaa vaikeuksia äidinkielisillekin suomen puhujille enkä tässä ole laskenut sitä virheeksi. Puhekielessä *Iso-Britanniaan* lienee yleisin taivutus.

(7.) *parasta tapa*

Myös tämän tyyppisen virheen selittäisi fraasina oppiminen: jos on omaksunut *parasta*-sanon vain partitiivissa, jollaisena sitä käytetään paljon (ks. myös Rektiovirheet luku 6.1.4: esimerkki (7.) *banaania on parasta*), ei ehkä osaa ajatella, että se ei olekaan sanon perusmuoto, jota tässä tapauksessa tarvittaisiin.

6.2.3 Havainnot verrokkiaineistosta

(1.) *tätä cashewtahnaa*(2.) *näit ruokia*(3.) *täs tapahtumas*(4.) *semmosii ryhmii* (illatiivi)(5.) *tällstä täysomenahuu*(6.) *sellase happohyökkäykse*(7.) *tälläsen juaman*

Myöskään kongruenssissa ei esiintynyt verrokkiryhmässä virheitä.

6.3 Muut

6.3.1 Nominatiivin muodostamisvirhe

Mun suome on huonoa (esiintyi neljä kertaa).

Sanasta *suomi* tai *Suomi* käytetään paljon *suome*-vartaloisia muotoja: *suomea, Suomessa, suomen kieli*. Tällöin nominatiivimuoto voi unohtua, kun lauseen lopussa on taivutettava sana *huono*.

Verrokkiryhmässä nominatiivin muodostamisvirheitä ei esiintynyt:

hiaronta

kylmäkuumahoito

huanot kengät

6.3.2 Partitiivin muodostamisessa horjuntaa

Haluan marjoja, ää marjojat, plural?

Aluksi muodostaa *marjoja* oikein, mutta miettii, olisiko oikea muoto sittenkin *marjojat*, jossa perään tulisi vielä monikon nominatiivin tunnus *t*. Cad miettii, onko *marjoja* yksikkö ja *marjojat* monikko. Tämän tyyppiset ajatusprosessit kuuluvat kielenoppimiseen.

Partitiivin muodostamisvirheitä ei verrokkiryhmässä esiintynyt:

niitä

ihanaa

pohjallisii

6.3.3 Adessiivin muodostamisessa horjuntaa

Adessiivin muodostaminen tuotti vaikeuksia sanasta *mies*:

mm- mie –miehel- hel- hel- -hellä miehellä on

Tässä virheitä ei verrokkiryhmässä ollut:

sohvalla

täällä

pualikkaalla peppumuffinssilla

6.4 Seuraavat muodot säännöllisesti oikein

(1. a.) *en voi puhua*

(1. b.) *voinko tehdä*

Kun *voida* on lauseen pääverbi, apuverbi on perusmuodossa. Verbin perusmuodot osaa muodostaa aineistossa oikein.

(2.) *hän rakastaa kameraa*

Rakastaa-verbin kohde on partitiivissa. Monen suomea opettelevan on vaikea omaksua sitä, koska *rakastan sinua* luo mielikuvan siitä, että rakastaisi vain osia ihmisestä. Rakastaminen on kuitenkin pitkäkestoinen tapahtuma, jolloin käytetään partitiivia (VISK § 1510), toisin kuin esimerkiksi *tapan sinut*.

(3. a.) *hän itkee*

(3. b.) *mies ajaa*

(3. c.) *mies juoksee*

(3. d.) *nähdään pian*

Cad osaa aineiston perusteella taivuttaa verbit preesensissä. Muissa aikamuodoissa olleita verbejä ei aineistossa esiintynyt.

(4. a.) *Tässä on vanha elokuva/ (4. b.) toimintaelokuva.*

Osaa muodostaa *tässä on* -rakenteen eli tietynlaisen eksistentiaalilauseen.

(5.) *Hänellä on veitsi.*

Positiivisen omistuslauseen aineiston perusteella osaa. Kielteinen omistuslause, kuten rektiovirheet-kohdassa *minulla ei ole sateenvarjo*, vaatii vielä harjoittelua.

(6.) *Kysyin Rohjelta.*

Kysyä joltakin -rakenteen osaa eikä esimerkiksi sano *kysyin Rohje*. Tämä osio aineistosta tosin oli osittain harjoitellun oloinen, koska se oli kaupallinen tuote-esittely, mutta sekään ei ollut paperista luettu ja siksi huomioin osuuden kuitenkin tässä.

(7.) *Asun Suomessa Helsingissä.*

Aineiston perusteella osaa käyttää inessiiviä peräkkäisissäkin sanoissa verbien *asua* ja *olen* kanssa. Esimerkiksi illatiivi kuitenkin tuottaa vaikeuksia (kuten rektiovirheet-kohdassa *menemme metsässä*).

(8.) *Nämä video on minun, hmh, outlet puhua suomea.*

Jonkun kanava tehdä jotakin -rakenteen osaa muodostaa, vaikka lauseessa esiintyy muita virheitä ja englanninkielinen *outlet*-sana.

- (9. a.) *Onko se hauskaa?*
- (9. b.) *Onko siinä tubettaja?*
- (9. c.) *Poimitko marjoja?*
- (9. d.) *Haluatko nämä?*

Osa muodostaa kysymyksen ilman varsinaista kysymyssanaa. Kysymyksen sanajärjestys on oikein.

7. PÄÄTÄNTÄ

Kuten olin arvioinut, esimerkkihenkilöllemme rektiovirheitä tuli eniten (20) ja seuraavaksi eniten kongruenssivirheitä (7). Rektio on asiana vielä kongruenssia monimutkaisempi eli liikkuvia osia on enemmän ja on vaikea muodostaa edes suhteellisen yleispätevää muistisääntöä, kuten ”monikkosubjektin kanssa verbikin on yleensä monikossa”. Rektio on myös luonteeltaan semanttisempi eli merkitykseen vaikuttava kun taas kongruenssi on enemmän tyylipuhtautta.

Rektiovirheistä suurin osa (6) johtui äidinkielen eli englannin vaikutuksesta. Toiseksi eniten virheitä esiintyi objektin sijassa (5). Niistä 2 on luokiteltu kohtaan 6.1.6. *Laina- ja vaikeahkot sanat tuottamassa virheitä*, mutta virheestä objektin sijan osalta on myös mainittu. Lainasanojen taivuttamisesta johtuvia muita virheitä oli lisäksi 1. Ainesanan taivuttamiseen liittyviä virheitä esiintyi 3. Ulkoa oppimisesta johtuvia virheitä esiintyi 2 ja loput rektiovirheet olivat yksittäisiä: virhe vakiintuneessa ilmauksessa eli idiomissa ja mahdollisesti tilanteessa jännittämisestä johtuva virhe.

Kongruenssivirheitä esiintyi kaikkiaan 7, joista suurin osa (5) johtui äidinkielen vaikutuksesta. Loput 2 olivat todennäköisesti ulkoa oppimisesta johtuvia.

Yksittäisiä virheitä esiintyi nominatiivin, partitiivin ja adessiivin muodostamisessa kussakin 1, joista adessiivin sai lopulta muodostetuksi sanasta *mies* pitkän mietinnän kautta.

Osasin ennakolta aavistaa objektin sijan, lainasanojen taivuttamisen ja äidinkielen rakenteiden tuottavan virheitä. Yllätyin siitä, miten paljon tilanteessa jännittäminen vaikuttaa ja kuinka paljon sujuvuus eli kielellinen joustavuus ja nokkeluus vaikuttavat. Tutkimukseni käsittelee hyvin erityyppisiä virheitä sikäli, että rektio, kongruenssi ja sanan taivuttaminen tiettyyn sijamuotoon ovat kielitieteellisesti selitettävissä olevia virheitä, kun taas esimerkiksi tilanteessa jännittämisestä johtuvat virheet ovat enemmän psykologisia. Jatkossa tällaisia kannattaisi tutkia enemmän.

Vaikka tutkimukseni on virheiden kautta lähestyvä, virheet eivät vähennä puhujan ihmisarvoa ja virheet ovat osoitus oppimisesta. Kieli ei kuole siihen, että se muuttuu. Kun se ei muutu, kannattaa huolestua.

8. LÄHTEET

- BLOMGREN, LINDA 2016: *Puhutaan bloggaamisesta – Blogipuhe tekstiajia rakentamassa* s. 38-40. Maisterintutkielma. Suomen kieli. Jyväskylän yliopisto
- Emoji, appsi, trofee. Miten luonnistuu tämäntyyppisten sanojen taivuttaminen?*
https://www.kotus.fi/kielitieto/yleiskieli_ja_sen_huoltaminen/nostoja_kielitoimiston_ohjepankista/emoji_appsi_trofee.22504.news
- Finnlectura.fi. Morfologia: <https://fl.finnlectura.fi/verkkosuomi/Morfologia/sivu214.htm>
 27.10.2020 10:40
- Iso suomen kielioppi*, visk.fi: § 1510
Iso suomen kielioppi, visk.fi: § 1270
Iso suomen kielioppi, visk.fi: § 1225
- KARJALAINEN, MARIANNA 2017: *Videoblogi tekstilajina* s. 59-62. Maisterintutkielma. Suomen kieli. Kieli- ja viestintätieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.
- MELA, MARJO 2003: Suomi toisena kielenä. - *Kielikello* 1. <https://www.kielikello.fi/-/suomi-toisena-kielena>
- KOLEHMAINEN, LEENA 2019: Hyvää virkakieltä.
https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/hyvaa_virkakielta/hyvaa_virkakielta_2019/aidinkieli_vaestorekisterissa.29311.news 24.10.2020 14:57
- KUPARINEN, OLLI 2018: *Infinitiivin variaatio ja muutos Helsingissä*. Virittäjä 1.
- LAMPINEN, KATARIINA 2017: *Viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden infinitiivituotosten vertailua virheanalyysin keinoin* s. 2. Pro gradu -tutkielma. Viestintätieteiden tiedekunta Suomen kielen maisteriopinnot. Tampereen yliopisto.
- LILJA, NIINA 2018: *Mä opin sitä kadulla kavereitten kanssa* s. 203-220. Tampereen yliopisto.
Maiden nimien taivuttaminen. www.kotus.fi/ohjeet/suomen_kielen_lautakunnan_suosituksia/suositukset
- MUSTANOJA, LIISA 2011: *Idiolekti ja sen muuttuminen. Reaaliaikatutkimus Tampereen puhekielestä* s.62-64. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.
- MUSTONEN, SANNA 2015: *Käytössä kehittyvä kieli. Paikat ja tilat suomi toisena kielenä -oppijoiden teksteissä* s. 152. Jyväskylän yliopisto.
- OLKKONEN, SANNA – PELTONEN, PAULIINA 2017: *Näkökulmia kognitiivisen ja puhetuotoksen sujuvuuden tutkimuksesta* s. 237-243. Turun yliopisto.
- Opetushallitus*, oph.fi: *Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus*.
Opetushallitus, oph.fi: *Kehittyvän kielitaidon tasojen kuvausasteikko*.
- PAJUNEN, ANNELI 2002: *Suomen kieli maailman kielten joukossa*. Virkaanastujaisesitys. Tampereen yliopisto.

SAVOLAINEN, ERKKI 1998: *Lounaismurteiden piirteitä*. Itä-Suomen yliopisto.

VIINIKKA, JENNI – VOUTILAINEN, EERO 2013: Ääniä ilmassa, merkkejä paperilla – puhutun ja kirjoitetun kielen suhteesta. *Kielikello* 3. <https://www.kielikello.fi/-/aania-ilmassa-merkkeja-paperilla-puhutun-ja-kirjoitetun-kielen-suhteesta>